

Бібліотечний форум

України

Науково-виробниче підприємство "Ідея"

№ 2 2015

25 років існування
НВП "Ідея":
від розквіту до занепаду... С. 2

Бібліотечний форум України

Інформаційний щоквартальний журнал

Заснований у 2003 році
 Реєстраційне свідоцтво
 КВ № 7342 від 25.05.2003
 Засновник - товариство з обмеженою відповідальністю "Науково-виробничне підприємство "Ідея"
 Головний редактор
 Ігор Якобсон
 Випусковий редактор
 Олена Башун, канд. пед. наук
 Набір та верстка
 Федора Зубрицького
 Коректор Олена Рязанцева

Адреса редакції:

вул. Борисоглібська, 16в/2,
 м. Київ, 04070
 тел. (044) 425-11-30,
 067-625-36-52
 e-mail: igor@idea.donetsk.ua;
 olenabashun@gmail.com

НВП "Ідея"

<http://www.idea.com.ua/>
Журнал "Бібліотечний форум України"
<http://www.idea.com.ua/forum/>
 Передплатний індекс
09923 ISSN 1811-377X

Відповідальність за точність поданих фактів, цитат, цифр і прізвищ несуть автори матеріалів.
 Редакція залишає за собою право літературного редагування і скорочення статей.
 Рукописні матеріали не рецензуються і не повертаються.
 Редакція не завжди поділяє думку авторів.
 За зміст рекламних інформаційних повідомлень редакція відповідальності не несе.
 У разі передруку посилання на журнал "Бібліотечний форум України" обов'язкове.

© Бібліотечний форум України

ЗМІСТ

Сторінка головного редактора	
Якобсон І. 25 років існування НВП "Ідея": від розквіту до занепаду.....	2
Бібліотекознавство	
Черкесова І., Картузов К. Бібліотека як інформаційно-культурний центр у часи глобалізації.....	6
Законодавче регулювання галузі культури	
Калініна Н. Оберегаймо конфіденційність.....	10
Науково-дослідна робота бібліотек	
Устюжаніна Г., Луговцев Ю. Релігійна та релігієзнавча література в бібліотеках України: читацькі запити.....	13
Управління бібліотекою. Бібліотечний менеджмент	
Соцков О. Десять пазлів, що допоможуть оновити бібліотеку, запровадити зміни.....	16
Інтернет-технології в бібліотеках	
Гришко С. Ефективність використання електронних ресурсів бібліотеки Полтавського університету економіки і торгівлі.....	17
Бібліотечно-інформаційні ресурси бібліотек	
Васильченко М. Допомога у відродженні та поповненні бібліотечних фондів України.....	22
Бібліотечно-бібліографічні ресурси бібліотек	
Овсійчук Г. Колекція Інституту святого Івана у фондах Наукової бібліотеки Національного університету "Острозька академія".....	24
Бібліотечно-бібліографічне обслуговування	
Лупіка Л. Сучасні бібліотеки – відкритий простір для освіти, спілкування і дозвілля.....	27
Мережа бібліотек	
Гречко Г. Мас-медіа та бібліотеки як важливі складові системи соціальних "ліфтів" у суспільстві.....	29
Пасяка Н. У партнерстві і творчості.....	32
Бібліотечна освіта, підвищення кваліфікації	
Рибачук Н. Волинський регіональний тренінговий центр: діяльність продовжується.....	35
Хоменко І. Тонке мистецтво бібліотечної журналістики.....	38
Шкроботько-Чорна А. 7 складових успіху бібліотек.....	41
Досвід зарубіжних країн	
Коффман С. Сучасні бібліотеки?.....	43
Українська бібліотечна асоціація	
Стратегія Української бібліотечної асоціації на 2015-2018 роки.....	50
Співпраця бібліотек і музеїв	
Мазуркевич А. Взаємодія бібліотек та музеїв України.....	53
Ювілей бібліотек	
Кравченко О., Лебедюк О., Дікунова О., Авраменко О. Науковій бібліотеці Криворізького педагогічного інституту ДВНЗ – 85!.....	57
Федорова М. Полтавській обласній універсальній науковій бібліотеці імені І. П. Котляревського – 120 років.....	60
Видатні бібліотекознавці: наукові розвідки	
Березюк Н. И я завидую себе... (К 120-летию выдающегося библиотековеда, Надежды Яковлевны Фридьевой (1894-1982).....	66
Нові книги в бібліотеках	
Петренко І. Людина, книга, життя.....	72
Вітаємо ювіляра	
Історик бібліотечного дела (К 80-летию Нины Михайловны Березюк).....	73
Воронцовська І. Тетяна Мартиненко.....	75
Весняний ювілей!.....	77
Літературна сторінка	
Павлова М. Спіши, записуйся, читай!.....	78
Посміхніться.	79

Концепція журналу базується на багатоплановому висвітленні актуальних проблем роботи бібліотек. Перевага надається проблемним статтям, що розкривають актуальні проблеми окремої бібліотеки, системи бібліотек або в цілому бібліотечної справи. Ми розраховуємо, що з вашою допомогою журнал буде дискусійним клубом для бібліотекарів-практиків.

Науковій бібліотеці Криворізького педагогічного інституту ДВНЗ “Криворізький національний університет” – 85!

У статті висвітлено історію бібліотеки, простежено становлення книгозбірні одного з провідних вишів Дніпропетровщини. Розкрито роль та місце бібліотеки у навчально-виховному та науково-дослідному процесах Криворізького педагогічного інституту.

З часів появи перших європейських університетів бібліотека завжди була інтелектуальним і духовним центром вищих навчальних закладів, надійним джерелом знань і натхнення для студентів та освітян.

Невід'ємною частиною свого вишу стала й наукова бібліотека Криворізького педагогічного інституту ДВНЗ “Криворізький національний університет”. Заснована у 1930 році як структурний підрозділ інституту профтехосвіти і підготовки вчителів математики, фізики, історії, української та російської мов, книгозбірня з першого дня своєї роботи забезпечувала ефективну підтримку навчального процесу. І хоча ядром книжкового фонду бібліотеки став досить невеликий фонд літератури педагогічних курсів м. Кривого Рогу, який налічував усього 2 000 примірників, книгозбірня стрімко розвивалася і вже через три роки після заснування у зв'язку з реорганізацією інституту отримала статус бібліотеки вищого навчального педагогічного закладу. Вимоги до книгозбірні було підвищено; велика увага віднині приділялась формуванню фонду навчальної літератури та умовам обслуговування студентів.

Незважаючи на складні умови праці у малоприспособлених для навчальних закладів приміщеннях і постійні зміни розташування інституту, за перше десятиріччя свого існування

бібліотека збільшила свій книжковий фонд до 30 000 примірників та відкрила абонемент і читальну залу на 20 місць. Фонд книгозбірні регулярно поповнювався з різних джерел, зокрема за рахунок подарунків від читачів та інших бібліотек. У 1935 році було збудовано навчальний корпус по вул. К. Маркса, 67, у якому було відкрито читальну залу.

На початку Великої Вітчизняної війни, у серпні 1941 року, інститут було евакуйовано до м. Оренбурга (на той час м. Чкалова); бібліотека ж залишилась у Кривому Розі. Її фонд, разом з фондами бібліотек шкіл, парткабінетів, тресту “Держинськрудра”, мав бути знищений фашистами. Щоб врятувати книги, бібліотекарі О. С. Бас, А. С. Бас, Н. В. Терещенко-Бабіна та вчитель Л. С. Спасов сховали їх у спортивному залі. Цінну літературу вони прикрили виданнями, які вважались макулатурою, і окупанти, виявивши місцезнаходження книг, не знищили їх одразу й не встигли зробити це згодом. Завдяки мужності та відданості працівників бібліотеки вдалося зберегти фонд який нараховував 26 555 книг.

Оскільки під час Великої Вітчизняної війни будівлю Криворізького педагогічного інституту (КПІ) було повністю зруйновано, навчальний заклад переїхав до СШ № 23 на проспекті Миру (нині пл. Визволення). У вересні 1944 року в інституті було відновлено на-

Олена Кравченко,

заступник директора

Олена Лебедюк,

завідувач науково-методичного відділу

Олена Дікунова,

завідувач інформаційно-бібліографічного відділу

Ольга Авраменко,

методист I категорії
Наукова бібліотека Криворізького педагогічного інституту ДВНЗ “Криворізький національний університет”

вчальний процес, а в 1945 році контингент студентів нараховував близько 400 осіб. Викладачі та студенти інституту допомагали ремонтувати книги та меблі, що постраждали під час військових дій. До відновлення бібліотечного фонду долучалося й населення Кривого Рогу. Люди діставали книжки зі зруйнованих будівель, приносили зі згорілих селищ і повертали до бібліотеки. Завдяки цій небайдужості та плідній праці на відновлення науково-просвітницького і культурного центру міста книжковий фонд бібліотеки було не тільки збережено, а й значно збільшено. Вже в 1948 році бібліотека інституту пропонувала своїм читачам великий вибір навчальної, наукової, довідкової та художньої літератури з фонду, який налічував близько 42 тисячі примірників. Посаду завідувача бібліотеки обіймала Поліна Львівна Гершун (Гуткіна). Педагог за освітою і талановитий організатор, вона успішно керувала книгозбірнею упродовж тринадцяти років.

З 1960 року на посаді завідувача бібліотеки – Лідія Іларіонівна Прищепа, бібліотекар-бібліограф вищої кваліфікації. За її керівництва було активізовано культурно-просвітницьку та бібліографічну роботу книгозбірні. Лідія Іларіонівна активно сприяла поповненню фонду бібліотеки, зокрема збільшенню передплати періодичних видань. Фонд бібліотеки на 01.01.1960 року налічував майже 78 тисяч примірників.

У 1967 році було введено в експлуатацію новозбудований навчальний корпус на проспекті Гагаріна, 54. Бібліотека отримала нові площі близько 1 000 м., що дозволило виокремити площі для абонементу, читальної зали, довідково-бібліографічного відділу, відділу комплектування та наукової обробки.

У 1969 році на посаду завідувача бібліотеки було призначено Світлану Іванівну Журавльову, бібліотекаря-бібліографа вищої кваліфікації. У період з 1969 до 1977 року книгозбірня отримала V категорію, бібліотечний фонд склав майже 268 тисяч примірників, кількість читачів сягнула близько 3 500 осіб, а штат бібліотеки збільшився до 19 співробітників. У книгозбірні в цей період працювали О. А. Павленко, В. О. Гаркава, які й сьо-

годні залишаються у лавах бібліотечного колективу КПІ, Л. С. Супрун (на пенсії), а також фахівці, яких нині вже немає з нами: І. М. Мовчан, Н. Т. Кунець, Е. В. Алексєєва, О. С. Бас.

У 1977 році розпочався новий етап на шляху розбудови бібліотеки. Бібліотеку очолила Неля Григорівна Смирнова, авторитетний фахівець бібліотечної справи, відмінник освіти України (1986), яка обіймала цю посаду більш ніж три десятиліття – до травня 2009 року. Під її керівництвом розпочалася докорінна перебудова всіх процесів роботи бібліотеки; статус книгозбірні було підвищено до II категорії. Здійснювалися пошуки нових форм і методів удосконалення діяльності бібліотеки, відпрацьовувалися нові технології бібліотечно-бібліографічного та інформаційного обслуговування читачів, відбувалася реорганізація структурних підрозділів бібліотеки.

У 1978 році фонд бібліотеки склав 270 тисяч примірників. Було впорядковано процеси обліку та звітності бібліотечного фонду. Збільшився штат працівників, було створено відділи та сектори; помітно підвищились показники книговидачі. Наприкінці 1970-х років до бібліотеки прийшли Л. А. Гранкіна та І. М. Шкутник, які й сьогодні працюють у книгозбірні. Комплектування фонду бібліотеки відбувалося відповідно до специфіки інформаційних потреб ВНЗ – з урахуванням напрямків підготовки педагогічних кадрів та наукової діяльності професорсько-викладацького складу, а з появою нових факультетів та спеціальностей у фонді з'являлися нові видання відповідної тематики. Комплектування здійснювалося у достатньому обсязі, і книжковий фонд регулярно поповнювався літературою з основних та суміжних дисциплін вишу. Особлива увага приділялася формуванню фондів навчально-методичної та наукової літератури, шкільних підручників, періодичних видань. Завдяки такому продуманому й оперативному поповненню фондів бібліотека мала змогу організувати своєчасне та якісне інформаційне забезпечення навчального процесу на всіх факультетах та з усіх напрямків підготовки інституту.

У 1985 році впроваджено диференційоване обслуговування читачів

та постійне координування роботи бібліотеки з факультетами та структурними підрозділами вишу, громадськими організаціями. Бібліотека брала активну участь в організації і проведенні виховних заходів зі студентами. Велика увага приділялась підвищенню професійної кваліфікації бібліотекарів, а основною метою бібліотечної діяльності було визначено якнайповніше задоволення інформаційних потреб читачів та підвищення якості бібліотечного обслуговування.

У 1980-х роках лави працівників бібліотеки поповнилися молодими фахівцями, які й досі плідно працюють у книгозбірні КПІ на найбільш відповідальних посадах. Це О. А. Дікунова, О. М. Кравченко, О. О. Вдовіченко, О. М. Грамм, О. О. Лебедюк.

Першочерговою метою діяльності відділу обслуговування залишалося якісне та оперативне обслуговування читачів, яке ґрунтувалося на результатах вивчення їх інформаційних потреб, запитів та вимог. Постійно здійснювався комплекс заходів, спрямованих на удосконалення форм і методів організації бібліотечної роботи, а відповідно – на економію часу користувачів і скорочення витрат часу та матеріальних ресурсів на здійснення технологічних процесів у відділах і секторах бібліотеки.

Значною популярністю серед читачів користувалися книжкові виставки нових надходжень. У 1980-ті роки ця форма культурно-просвітницької діяльності бібліотеки довела та ствердила свою високу ефективність у справі інформування читачів про новинки книжкового фонду та сприяння його популяризації.

У 1990-х роках значно зросли показники роботи бібліотеки: книжковий фонд склав майже 555 000 примірників, кількість читачів становила близько 8 500 осіб, книговидача сягнула понад 900 тисяч примірників на рік. Штат бібліотеки збільшився до 37 співробітників; працювали 2 абонементи, 4 читальні зали, інформаційно-бібліографічний відділ, відділ комплектування та обробки літератури.

У 1999 році Криворізький державний педагогічний інститут отримав статус університету. Бібліотека як структурний підрозділ університету виконала велику роботу з модернізації

своєї діяльності, спрямовуючи всі зусилля на досягнення основної мети бібліотеки вищого навчального закладу – забезпечення повноцінного інформаційного забезпечення навчально-виховного процесу відповідно до сучасних вимог якісної університетської освіти.

До свого 70-річчя у 2000 році бібліотека накопичила фонд, що налічував майже 600 000 примірників навчальних, наукових, довідкових, художніх та періодичних видань. Надзвичайно актуальними стали проблеми формування та збереження фонду; складні економічні умови та недостатнє фінансування вимагали перегляду механізму інформаційного забезпечення навчального процесу, традиційних методів розподілу літератури та організації роботи в читальних залах.

У 2007 році бібліотека зробила перший крок до інтеграції в інформаційне суспільство, розпочавши роботу з комп'ютеризації бібліотечної діяльності створенням сектора інформаційних технологій і комп'ютерного забезпечення. Завданням цього структурного підрозділу стало впровадження програмного комплексу "УФД/Бібліотека", а основними функціями – освоєння і впровадження сучасних комп'ютерних технологій у роботу бібліотеки; створення та поповнення електронного каталогу; формування, збереження й використання фонду електронних видань; доступу до Інтернету; проведення занять зі співробітниками бібліотеки з питань роботи в програмі "УФД/Бібліотека". Було обладнано електронну читальну залу на 12 місць, де студенти та викладачі отримали можливість працювати з будь-якими електронними документами.

З вересня 2009 року бібліотеку очолила доцент кафедри української мови, кандидат філологічних наук Ганна Миколаївна Віняр. Для бібліотеки розпочався якісно новий етап діяльності.

Значна увага почала приділятися культурно-просвітницькій діяльності книгозбірні: так, у листопаді 2010 року з ініціативи та за безпосередньої підтримки директора бібліотеки було започатковано традицію проведення творчих зустрічей у "Літературній вітальні". Особлива роль цієї форми культурно-просвітницької діяльності

полягає в організації інтелектуального дозвілля користувачів бібліотеки з урахуванням їх потреб і захоплень, створенні атмосфери колективної творчості, виробленні навичок громадської діяльності, у наданні можливості емоційного та психологічного розвантаження. Важливою умовою успішної роботи "Літературної вітальні" стала ефективна взаємодія з викладачами, студентами, адміністрацією інституту, письменниками, видатними особистостями, громадськими організаціями, засобами масової інформації тощо. Основними напрямками роботи "Літературної вітальні" Криворізького педагогічного інституту є творчі зустрічі з письменниками, художниками, музикантами, видатними особистостями міста та області; презентації книг.

У 2012 році Криворізький державний педагогічний університет увійшов до складу ДВНЗ "Криворізький національний університет" як педагогічний інститут. У зв'язку з цим об'єднана бібліотека отримала статус наукової І категорію за оплатою праці.

До послуг користувачів бібліотеки: науково-методичний та інформаційно-бібліографічний відділи, відділ комплектування та наукової обробки літератури, відділи обслуговування та зберігання фонду, сектор інформаційних технологій та комп'ютерного забезпечення, в яких злагоджено працюють як досвідчені фахівці, так і талановита молодь.

На 01.01.2015 року бібліотечний фонд педагогічного інституту становить 608 766 примірників навчальної, наукової, довідкової та художньої літератури. Бібліотека пропонує користувачам понад 824 назви періодичних видань (126 назв газет та 698 назв журналів). Кількість користувачів бібліотеки сягнула 7 300 осіб, книговидача складає понад 520 тисяч примірників за рік.

Бібліотека сьогодні – це 2 абонементи, 6 читальних залів на 280 місць. До послуг користувачів інформаційно-бібліографічний відділ, що забезпечує інформаційні потреби викладачів, аспірантів та студентів інституту.

Діє система традиційних каталогів та картотек, створено електронний каталог, який на сьогодні включає більше 112 тисяч бібліографічних записів.

Бібліотека має доступ до мережі Інтернет. Традиційними стали виставки нових надходжень. Щоквартально видається "Інформаційний бюлетень: нові надходження до бібліотеки". У книжковому фонді зберігаються рідкісні та цінні видання, серед яких є дійсно унікальні.

Значна увага приділяється виховній роботі зі студентами, культурно-просвітницькій діяльності. Бібліотека забезпечує інформаційний супровід конференцій, що проводяться на базі Криворізького педагогічного інституту, організовуючи відкриті тематичні перегляди для учасників конференцій. Традиційними стали інформаційні, тематичні, в т. ч. віртуальні виставки книжок до знаменних і пам'ятних дат, зустрічі в літературній вітальні, бібліографічні огляди, бесіди, дні кафедри та дні інформації. Інформаційно-бібліографічний відділ надає користувачам віртуальні бібліографічні довідки. Працюють системи електронної доставки документів та МБА. У роботі з користувачами використовуються як традиційні, так і сучасні форми та методи інформаційно-бібліотечного обслуговування, застосування яких ґрунтується на принципах диференційованого підходу.

За свою 85-річну історію невеличка освітянська книгозбірня перетворилася на сучасну наукову бібліотеку вищого навчального закладу і нині впевнено крокує шляхом трансформації у інформаційно-бібліотечний комплекс, покликаний не лише надавати своїм користувачам доступ до інформаційних ресурсів, а й слугувати навігатором у сучасному інформаційному просторі, організовуючи та систематизуючи традиційні та електронні джерела з численних галузей знання.

Отже, перспективним напрямом діяльності бібліотеки залишається автоматизація та комп'ютеризація бібліотечних процесів, впровадження новітніх інформаційних технологій. Колектив бібліотеки з оптимізмом дивиться у майбутнє і має багато цікавих та перспективних задумів, адже задоволення інформаційних потреб користувачів завжди було і залишається першочерговим завданням наукової бібліотеки Криворізького педагогічного інституту ДВНЗ "Криворізький національний університет".